

Пътна карта от Лиеж за социална икономика в Европейския съюз

Конференция на европейските министри, отговарящи за социалната
икономика, организирана от белгийското председателство
на Съвета на ЕС на 12 февруари 2024 г. в Лиеж

Преамбюл

Като поставя хората в основата на своя подход и начина си на водене на бизнес, социалната икономика предлага модел на икономическо развитие, способен да предложи високоефективни, приобщаващи и устойчиви икономически дейности, които служат на колективния интерес. Днес, както и в миналото, социалната икономика е демонстрирала своята устойчивост, своята уместност и способността си да предоставя набор от решения, често под формата на иновации, и е успяла да се адаптира към кризи от всякакъв вид, включително икономическа, здравна и климатични кризи. Начинът, по който е организирана и управлявана, допринася за гладкото функциониране и укрепване на нашите демократични модели, нашите икономики и нашите общества в полза на всички наши граждани, включително най-уязвимите и тези, изложени на риск от социално изключване.

Социалната икономика предлага добавена социална стойност чрез своето социално въздействие, като влияе в много сектори на дейност, въвежда иновации в много области и запълва пазарни сегменти, които са недостатъчно обслужвани, защото не се възприемат като печеливши. Социалната икономика се състои от много хиляди жени и мъже, предприятия и организации, които споделят ценности (демокрация, сътрудничество, солидарност) всеки ден, за да изградят по-приобщаващо устойчиво и ориентирано към общото благо общество. Тяхната обща цел е да предоставят услуги на общността и да отговарят на социално-икономическите нужди, като същевременно зачитат работниците и техните нужди, тяхната среда, и действат въз основа на система за управление на участието.

Социалната икономика действа въз основа на различен подход към разпределението на печалбите, поставяйки като приоритет икономическата дейност в услуга на хората, както и на социални или екологични цели, условия на труд и ограничаване на

възнагражденията на акционерите. Всички или по-голямата част от печалбите и излишъците се реинвестират за по-нататъшно преследване на техните социални и/или екологични цели и извършване на дейности в интерес на техните членове/потребители („колективен интерес“) или обществото като цяло („общ интерес“), докато често включва други цели, свързани със социалното, териториалното и екологичното сближаване. В социалната икономика субектите могат да се управляват демократично в дух на солидарност, без спекулативно акционерно участие, чрез развиване икономически практики, които се основават на солидарност, приобщаване и гражданско участие, които са ключът към един по-честен и справедлив световен ред, който поставя човешките същества в своя център и не изоставя никого.

Силата на социалната икономика идва от нейното демократично управление, което включва всички участници – работници, потребители, бенефициенти и други заинтересовани страни – в управлението на бизнеса/организацията и от нейната често тясна връзка с местната област, в съответствие с непрекъснато променящите се нужди на населението. Този демократичен подход позволява на гражданите да упражняват правата си, да участват в колективни действия и да допринасят за осигуряване на решения на социални, икономически и екологични предизвикателства.

В многообразието от своите сектори на дейност социалната икономика е ключов икономически фактор и играе своята роля в създаването, производството, разпространението и потреблението на стоки и услуги, необходими за ежедневието, но също така и в предоставянето на основни социални услуги, които отговарят на нуждите на хората през целия им живот, като ги съгласува с общия интерес, териториалното сближаване, устойчивото и приобщаващо развитие и социалните иновации. В ера на икономически, екологични, цифрови и социални извънредни ситуации и преходи, социалната икономика има силата да разшири и трансформира традиционната икономика, обслужвайки както хората, бизнеса, така и публичните власти. Всъщност, за да укрепят социалната икономика, публичните власти трябва да приемат силни обществени политики, които отразяват местните, предприемачески и граждански инициативи, които подкрепят.

Социалната икономика е модел за бъдещето, който призовава за разпространение и пълно изразяване на нейните ценности и принципи, всички нейни активи и целия й потенциал за посрещане на нуждите и стремежите на хората във всички области на икономиката. Тя дава израз, наред с другото, на тревогите на по-младите поколения, ангажирани с бъдещето на планетата и за които личната и професионална реализация все повече включва социална или екологична цел. Като агент на структурна промяна, тя присъства във всички сектори на икономическата дейност и в 14-те приоритетни индустриални екосистеми на Европейския съюз, една от които е посветена именно на

близостта и социалната икономика. Фокусирана върху човешките нужди и вкоренена в реалностите на нашите територии, социалната икономика изгражда проекти по мярка, често предвиждайки институционални и регулаторни рамки, в сътрудничество с местни участници и заинтересовани страни. Социалната икономика намалява и коригира различията, колективно съживява областите в упадък и е фар на надежда.

Социалната икономика генерира социално въздействие, което е важен отговор и движеща сила в лицето на настоящите предизвикателства на прехода, независимо дали е социално приобщаващ, екологичен или цифров. В днешния свят, повече от всякога, ние търсим нови отправни точки, фокусирани върху хората и върху екологичните проблеми, които засягат както бъдещето на планетата, така и бъдещето на човечеството.

На среща в Лиеж на 12 февруари 2024 г. европейските министри, отговарящи за социалната икономика,

А. Като се имат предвид европейските ценности, заложиени в член 2 от Договора, а именно: *„Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и зачитане на правата на човека, включително правата на лица, принадлежащи към малцинства. Тези ценности са общи за държавите членки в едно общество, в което преобладават плурализмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете“*, като всички те се споделят и подкрепят от социалната икономика;

Б. Като се имат предвид *Целите за устойчиво развитие*, включително Цел 8: *„Достоен труд и икономически растеж“* и Цел 17: *„Партньорства за целите“*, където социалната икономика може напълно да разгърне своя подход с много участници и много мащаби;

В. Като се има предвид *Европейския стълб* на социалните права, приет на социалната среща на върха в Гьотеборг на 17 ноември 2017 г., както и *Планът за действие на Европейския стълб* на социалните права (който, освен друго, определя три ключови цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. по отношение на нивата на заетост, умения и намаляване на бедността), приети от Европейската комисия на 4 март 2021 г., и Декларацията от Порто, приета от Европейския съвет на 8 май 2021 г.;

Г. Като се има предвид *Европейската зелена сделка*, стартирана на 11 декември 2019 г. от Европейската комисия, която има за цел да превърне Европа в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. и гарантира, че нито един

човек и нито едно място няма да бъдат изоставени;

Д. Като се има предвид *„Дългосрочната визия за селските райони на ЕС – към по-силни, свързани, устойчиви и проспериращи селски райони до 2040 г.“*, обявена на 30 юни 2021 г., като социални иновации сред другите основни двигатели, оформящи бъдещето на селските райони за 2040 г.;

Е. Като се има предвид *Планът за действие за социалната икономика*, приет на 9 декември 2021 г. от Европейската комисия;

Ж. Като се има предвид преходният път за близост и социална икономика, стартиран на 14 ноември 2022 г. от Европейската комисия;

З. Отчитайки ангажиментите, поети от 23 държави членки на първата неформална конференция на европейските министри за социалната икономика на 17 февруари 2022 г. в Париж и по време на конференцията в Страсбург *„Социалната икономика, бъдещето на Европа“*, организирана от френското председателство на Съвета на ЕС на 5 и 6 май 2022 г.;

И. Като се има предвид препоръката на *Съвета относно разработването на рамкови условия за социална икономика*, приета от Съвета на ЕС на 27 ноември 2023 г., която предоставя политическа, правна и икономическа рамка, необходима на социалната икономика да развие напълно своя потенциал;

Й. Като се има предвид *Манифестът от Сан Себастиан*, подписан на 14 ноември 2023 г. от 19 държави членки, по инициатива на испанското председателство на Съвета на ЕС, заедно с Европейския икономически и социален комитет, Европейския комитет на регионите и социалната икономика Европа, и който отбелязва по-специално колко е важно държавите членки да изпълнят препоръката на *Съвета за разработване на рамкови условия за социална икономика* на тяхно ниво, по-специално чрез разработване и прилагане на цялостни стратегии, които признават и стимулират социалната икономика, или чрез адаптиране на своите съществуващи стратегии;

К. Като се има предвид становището за *„Укрепване на социалните предприятия с нестопанска цел като основен стълб на социално справедлива Европа“*, прието на 18 септември 2020 г. от Европейския икономически и социален комитет; като се има предвид становището за *„Напредване на политическата рамка на ЕС за справедлив преход: какви мерки са необходими“*, прието на 14 декември 2023 г. от Европейския икономически и социален комитет, което, освен друго, признава ролята на предприятията и организациите на социалната икономика като една от предпоставките

за функционирането на политическа рамка за справедлив преход; и като се има предвид също така становището за „Борба с бедността и социалното изключване: овладяване на силата на социалната икономика и социално-икономическите иновации“, прието на 17 януари 2024 г. от Европейския икономически и социален комитет;

Л. Като се има предвид, че референтните текстове¹, насърчавани от европейските институции, а също и от международни организации, представляват матрица, която не само насърчава социалната икономика да бъде взета предвид в европейските, националните и регионалните политики, но също така насърчава прилагането на подкрепа, помощ и мерки за развитие, благоприятни за социалната икономика;

М. Като припомня, че съгласно определението, формулирано в *Препоръката на Съвета за разработване на рамкови условия за социална икономика, приета от Съвета на ЕС на 27 ноември 2023 г.*, социалната икономика се състои от „набор от субекти на частното право, предоставящи стоки и услуги на своите членове или на обществото, включвайки организационни форми като кооперации, взаимоспомагателни дружества, асоциации (включително благотворителни), фондации или социални предприятия, както и други правни форми, които работят в съответствие със следните ключови принципи и характеристики:

- i. предимство на хората, както и социалните или екологичните цели пред печалбата;
- ii. реинвестиране на всички или по-голямата част от печалбите и излишъците за по-нататъшно преследване на техните социални или екологични цели и извършване на дейности в интерес на техните членове/потребители („колективен интерес“) или обществото като цяло („общ интерес“); и
- iii. демократично управление или управление на участието“;

Н. Като се има предвид, че социалната икономика предлага конкретни и иновативни решения на настоящите предизвикателства, и по-специално на въпросите за екологичния, цифровия и справедливия преход; че дава възможност за устойчиво и

¹ Планът за действие за социалната икономика, приет от Европейската комисия на 9 декември 2021 г.; Препоръката на Съвета относно социалната и солидарна икономика и социалните иновации, приета от ОИСП на 10 юни 2022 г.;

Резолюцията относно достойния труд и социалната и солидарната икономика, приета от МОТ на 16 юни 2022 г.;

Резолюцията за „Насърчаване на икономиката на социалната солидарност за устойчиво развитие“, приета от Общото събрание на ООН на 18 април 2023 г.;

Препоръката на Съвета относно разработването на рамкови условия за социална икономика, приета от Съвета на ЕС на 27 ноември 2023 г.

приобщаващо икономическо развитие; че създава и поддържа качествени работни места на местно ниво; че насърчава социалното включване на пазара на труда на групи в неравностойно положение, които са изключени от работното място; че предоставя основни социални услуги на цялото население; че е силно вкоренена в местните общности, като по този начин насърчава териториалното сближаване; и че дава възможност за активно участие на гражданите в прилагането на решения на обществени, икономически и екологични предизвикателства;

О. Като се има предвид необходимостта от по-добро разбиране и признаване на приноса на социалната икономика, по-специално чрез подобряване на събирането на данни и статистика;

П. Признавайки важната роля, изиграна на междуправителствено ниво от *Комитета за наблюдение на Люксембургската декларация* от създаването му на 4 декември 2015 г. за насърчаване на социалната икономика на европейско ниво, както и за насърчаване, подкрепа и мониторинг на политиките, следвани от европейските институции, в областта на социалната икономика;

Р. Подчертавайки, че е от съществено значение да се запази и засили сегашният импулс в полза на социалната икономика, извън мандата на настоящата Европейска комисия; като следователно подчертава значението на поддържането на непоколебим ангажимент към социалната икономика на най-високо ниво в дневния ред на европейските институции, по-специално в рамките на бъдещата *Стратегическа програма на ЕС* за периода 2024–2029 г. и в *Политическите насоки за следваща комисия*;

Европейските министри, отговарящи за социалната икономика, приканват Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия към:

- 1)** Включване на подкрепа за развитието на социалната икономика сред *насоките на политиката за следващата Европейска комисия 2024–2029 г.*, както и в нейните бъдещи годишни работни програми;
- 2)** Назначаване на един от европейските комисари с пълна отговорност (освен другото) за социалната икономика;
- 3)** Продължаване и укрепване на изпълнението от Комисията до 2030 г. на *Плана за действие за социалната икономика*, отчасти чрез предлагане на график за следващите години;

- 4) Продължаване на наблюдението и подкрепата – чрез EMCO², SPC³ и GECES⁴ – на ефективното прилагане на препоръката на Съвета относно разработването на рамкови условия за социална икономика, приета от Съвета на ЕС на 27 ноември 2023 г.;
- 5) Гарантиране на кръстосано признаване на равнището на ЕС и между държавите членки на субектите на социалната икономика и по този начин насърчаване на тяхната интернационализация в рамките на единния пазар, по-специално чрез бързо приемане на предложението за директива на Европейския парламент и на Съвета относно европейското трансгранично асоцииране;
- 6) Признаване ролята на Комитета за наблюдение на Люксембургската декларация и подкрепа за ефективното му функциониране, по-специално като поискат от Европейската комисия да хоства уебсайт, посветен на Комитета;
- 7) Насърчаване на джендър подход в публичните политики, свързани със социалната икономика, наред с другото чрез подкрепа на женското предприемачество, като се вземе предвид цел 5 за устойчиво развитие („Равенство между половете“);
- 8) Систематично интегриране на социалната икономика в европейски проекти и във всички вериги на стойността на традиционната икономика, включително чрез насърчаване на съвместни проекти;
- 9) Насърчаване на действия в областта на обществената политика, специално включващи социалната икономика като трети участник в публично-частните партньорства;
- 10) Осигуряване възможности за финансирането и подкрепата за развитието на консорциуми от участници, бизнес инкубатори за социална икономика, клъстери за социални иновации и микропроекти, за да се улесни подкрепата за социалната икономика (например чрез създаване на местни бизнес мрежи за социална икономика);
- 11) Насърчаване на достъпа до европейско финансиране за субекти на социалната икономика и федерации на социалната икономика, които се стремят да получат същите условия за социалната икономика като останалите субекти/федерации – чрез

² Комисия по заетостта

³ Комисия за социална защита

⁴ Експертна група на Комисията за социалната икономика и социалните предприятия

осигуряване на подходяща подкрепа за тях за достъп до съществуващите европейски инструменти и фондове; по този начин публичното и частното финансиране би могло да бъде по-силно насочено към субектите на социалната икономика, отчасти чрез адаптиране на начина, по който функционира прякото и непрякото финансиране от Комисията, както и финансирането, отпуснато, наред с други, от EIB⁵/EIF⁶, или, напр. и когато е подходящо, финансиране чрез ЕС от следващо поколение и неговия Механизъм за възстановяване и устойчивост;

12) Гарантиране, че данъчните системи не възпрепятстват развитието на социалната икономика и оценка дали данъчните системи в достатъчна степен насърчават нейното развитие;

13) Насърчаване на пълното използване на наличните инструменти съгласно правилата на Съюза за обществени поръчки, за да се улесни достъпът до обществени поръчки за субекти на социалната икономика и обмисляне на:

- издаване и разгръщане на повече покани за проекти и предложения, като се вземат предвид социалните и екологичните цели, преследвани от субектите на социалната икономика;
- насърчаване на европейските, националните, регионалните и местните публични органи да включат повече критерии за устойчивост и приобщаване в процедурите за обществени поръчки;
- насърчаване на други форми на участие на субекти на социалната икономика в проектирането и предоставянето на услуги и стоки;

14) Извършване подробен анализ на европейското законодателство и правилата за държавна помощ по отношение на дискриминацията и потенциалните трудности, срещани от всички форми на субекти на социалната икономика (включително социални предприятия за трудова интеграция, които подкрепят включването на хора с увреждания и други групи в неравностойно положение или недостатъчно представени), за да могат да бъдат предоставени подходящи решения на тези трудности;

⁵ Европейска инвестиционна банка

⁶ Европейски инвестиционен фонд

15) Проучване как да бъдат адаптирани разпоредбите за държавна помощ, за да се вземе по-добре предвид социалната икономика, напр. чрез включване на конкретно изключение в GBER⁷, така че специфичното естество на икономическия модел на предприятията и субектите на социалната икономика може да бъде по-добре разпознат с цел насърчаване на тяхното създаване и растеж;

16) Насърчаване чрез Бяла книга и добра законодателна практика на най-доброто използване на Общия регламент за групово освобождаване (ОРГО) за подпомагане на субекти на социалната икономика, използването и квалифицирането на „УОИИ“ за услуги от общ икономически интерес и „УОИИ“ за социални услуги от общ интерес предоставени от субекти (предприятия и организации) на социалната икономика;

17) Укрепване на подкрепящата роля на субектите на социалната икономика за насърчаване на социалните иновации чрез насърчаване на благоприятна екосистема за социални и базирани на място иновации чрез улесняване на сътрудничество и инициативи за партньорство между субекти на социална и кръгова икономика, масови предприятия, доставчици на финанси, местни власти и други заинтересовани страни;

18) Повишаване на осведомеността сред субектите на социалната икономика относно ползите от цифровия и зелен преход и разработване на консултантски услуги в подкрепа на субектите на социалната икономика по време на техните процеси на цифровизация и екологизиране;

19) Насърчаване на разгръщането на регулаторни рамки и стратегии в полза на социалната икономика както на национално, така и на регионално ниво чрез организиране на процеси на „обучение от партньори“, включващи, когато е подходящо, държавни служители от всички публични органи и, в този контекст насърчаване на създаването на специализирани отдели и държавни служители, обучени в социалната икономика в рамките на публичните органи;

20) Подкрепа за повишаване на осведомеността относно принципите и ценностите на социалната икономика, както и предприемачеството в социалната икономика във всички нива на образование и сред широката общественост;

21) Насърчаване на създаването и развитието на образователни програми и центрове за умения, посветени на социалната икономика и социалното предприемачество, за да

⁷ Общ регламент за групово освобождаване

се предложат обучение, умения и преквалификация в социалната икономика на широката общественост и младежта; също така насърчаване, когато е уместно, създаването и развитието на магистратури, катедри и програми за научни изследвания в социалната икономика в университетите и висшето образование;

22) Стимулиране на създаването на статистически инструменти, адаптирани към социалната икономика, на местно, регионално, национално и европейско ниво, за да се подпомогне събирането на статистически данни и проучвания, които конкретно описват реалността на социалната икономика и по този начин предоставят по-точна картина на неговата екосистема и тяхното въздействие;

23) Предоставяне на проучване на икономическите и финансови данни за социалната икономика сред Европейския съюз, като Евростат и агенциите на държавите членки работят заедно за стандартизирани и сравними данни, когато е възможно, включително събиране на данни от първа ръка, когато е необходимо;

24) Както е предложено в препоръката на Съвета относно разработването на рамкови условия за социална икономика, да се подкрепи създаването на национални и регионални координатори за социална икономика в публичните институции с ясни мандати и отговорности и да се организират като мрежа на ниво ЕС, за да се гарантира по-добра съгласуваност в създаване на политики между властите и с институциите на ЕС;

25) Проследяване на ефективното прилагане на тази пътна карта от Лиеж за социална икономика в ЕС.

Лиеж, 12 февруари 2024 г.

